

På vandring i Grangärde skogsbygd

En vandring på Mårtens och Kullens kyrkstigar ger härliga naturupplevelser av skilda slag och är berikande för den som vill lära sig mer om denna del av Ludvika kommun. Vandringsleden lämpar sig även för motionsaktiviteter.

Vandringsleden består av två gamla kyrkvägar och en gammal arbetsstig. Kyrkvägar och arbetsstigar var under århundraden viktiga förbindelser i vår kommun. Man trampade dem sommartid till sockenkyrkan, till arbete vid hyttorna och bruken samt för att komma till arbeten i skogen och på slogmarkerna. Man gick dem även vid besök och förrättningar "på bygda".

Vandringsled för stort och smått

Det fanns något som kallades kyrkotväng och det gällde även för folket i skogsbyarna. Varje familj var skyldig att minst en gång varje månad besöka sockenkyrkan. Men långt efter tvångets upphörande ansågs regelbundna besök nödvändiga för att man inte skulle bli anedd som en hedning. Dessutom skulle man gå till kyrkan vid bröllop, dop och begravningar. Vid den sista färden till kyrkan bars kistan ofta på seniga skuldror längs den långa slingrande leden, och ibland drogs den på en hästsläpa.

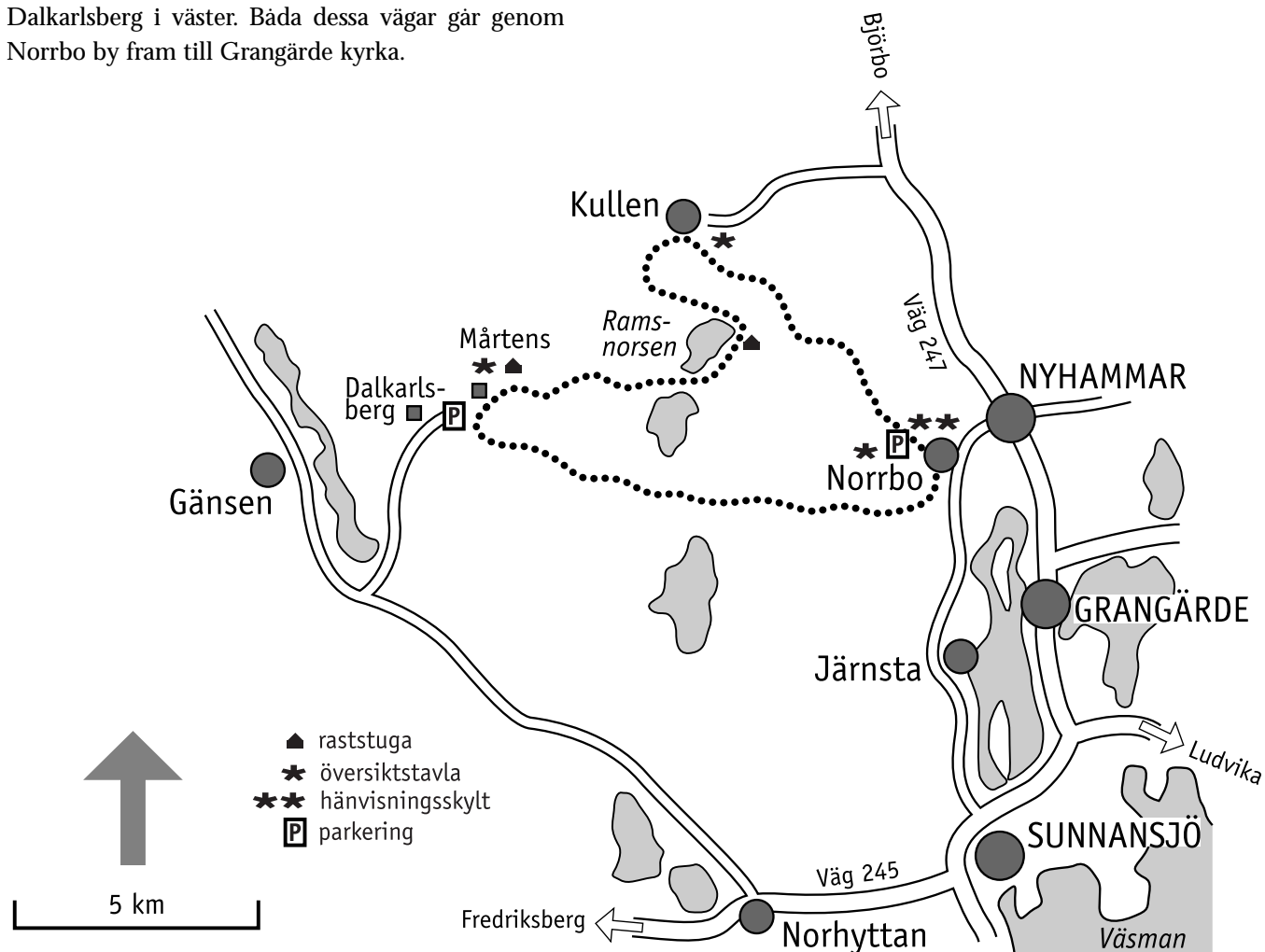
Gemensamt underhåll

För att man skulle kunna ta sig fram mellan by och bygd måste färdvägarna hållas i skick. Kyrkvägen skulle även hållas framkomlig för hästsläpa – om sådant färdstätt behövdes vid sjukdom, olycksfall eller dylikt. På en överenskommen dag om våren gick man därför ut från varje gård för att underhålla och röja efter kyrkvägen.

Vintertid färdades man efter plogade vintervägar. Eftersom dessa låg utefter frusna mossar, vattendrag och sjöar hade de i allmänhet helt andra sträckningar än sommarhalvårets stigar.

De båda kyrkvägarna utgår dels från socknens nordligaste finnby – Kullen, dels från finnmarksbyn Dalkarlsberg i väster. Båda dessa vägar går genom Norrbo by fram till Grangärde kyrka.

Leden är totalt tre mil lång. Från Norrbo, där de båda kyrkvägarna går samman är det ytterligare en halv mil till Grangärde kyrka. Man kan välja att gå hela leden i en etapp eller att gå den i flera etapper.

Vandringsleden är totalt tre mil lång, men kan delas upp i lagomt långa dagsetapper. Här finns också två raststugor med övernattningsmöjlighet.

T ex *Norrbo–Kullen*, en sträcka på 8 km med en höjdskillnad på 100 m och *Mårtens–Norrbo*, en dryg mil och en höjdskillnad på drygt 200 m. Vandringsleden kan börja i Norrbo, Kullen eller Dalkarlsberg som samtliga kan nås med bil. Från parkeringen vid Dalkarlsberg till Mårtens finns en promenadväg på ett par hundra meter. Vissa möjligheter finns att ordna övernattningslogi för grupper (se *Information*).

Lätt att följa

Hela vandringsleden är röjd och märkt i orange färg på trädstammar och uppsatta markeringar. På informationstavlor lämnas upplysningar om vad som kan vara av allmänt intresse vid olika platser. Vid lämpliga rastställen finns bänkar, bord och vindskydd.

En replik av Vargfors Fredriks stuga vid Mårtens, är öppen som raststuga under sommarhalvåret. Under vinterhalvåret kan nyckel lånas hos Ludvika Turistbyrå. Fiske/rastkojan vid Ramsnorsen är öppen för övernattning året om.

Även några fina badplatser är skyltade. För den som önskar finns möjlighet till fiske. Försäljningsstäl-lena för fiskekort i Grangärde, Nyhammar och Norrbo lämnar anvisningar och förslag.

Grangärde

”Grenge” står för ”trakten vid den tjutande sjön” (*grän-ja = tjuta, skrika*), den sjö som utgjorde centrum i bygden och som idag bär namnet Bysjön. Grangärde socken var en rik bergsmanstrakt med uppodlingsbara marker och god tillgång till malm, skog och vattenkraft.

Grangärde skogsbygder har genom diktaren Dan Andersson blivit välkända och många platser i detta område är omnämnda i hans visor och dikter.

Information

Boka övernattningslogi för grupper på:

Ludvika Turistbyrå
tel: 0240-860 50
fax: 0240-803 54
e-post: turistinfo@kommun.ludvika.se

Allmän information och program:

Ludvika Turistbyrå se ovan
Holger Karlsson, Norrbo tel 0240-64 05 04
Fröjdbergets Lantgård tel 0240-64 40 50

Mårtens och Kullens kyrkstigar

Karta: Ludvika Text & Bild Grafisk form: Carina Sjöström, Emb 1998 Foto: Gunne Granberg Tryck: Sahlanders Grafiska AB, Falun

EKOMUSEUM BERGSLAGEN